

Journal of the Hellenic Veterinary Medical Society

Vol 4, No 2 (1953)

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΣΕΩΝ ΕΚ ΤΟΥ ΦΥΤΟΥ MERCURIALIS ANNUA

I. ΜΑΚΡΙΔΗΣ

doi: [10.12681/jhvms.17547](https://doi.org/10.12681/jhvms.17547)

Copyright © 2018, I. ΜΑΚΡΙΔΗΣ

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

To cite this article:

ΜΑΚΡΙΔΗΣ Ι. (2018). ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΣΕΩΝ ΕΚ ΤΟΥ ΦΥΤΟΥ MERCURIALIS ANNUA. *Journal of the Hellenic Veterinary Medical Society*, 4(2), 367–370. <https://doi.org/10.12681/jhvms.17547>

R É S U M É

L a T r i c h i n o s e

P a r

J. C a r d a s s i s

Directeur du Laboratoire Bactériologique
Vétérinaire de Salonique

A l'occasion de la constatation des premiers cas de Trichinose dans différentes villes de la Grèce, l'auteur fait une revue d'ensemble sur la Trichinose, à la lumière surtout des publications récentes sur la question.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΣΕΩΝ ΕΚ ΤΟΥ ΦΥΤΟΥ MERCURIALIS ANNUA

Ὑ π ό

I. Μ Α Κ Ρ Ι Δ Η

Δ'ντοῦ Ἀγροτικοῦ Κτηνιατρικοῦ Γιδᾶ

Αἱ ἐκ φυτῶν δηλητηριάσεις εἶναι πάντοτε ζωικοῦ ἐνδιαφέροντος διὰ πάντα ἀσκοῦντα Κτηνίατρον λόγῳ τῆς συχνότητος τῶν περιστατικῶν ἅτινα ἔχουν αὐτὰς ὡς αἰτίαν.

Ὡς ἐκ τούτου ἢ ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ ὁμιλία τοῦ συναδέλφου κ. Μενασέ εἰς τὸ Κτηνιατρικὸν Συνέδριον τοῦ 1952 (*) ἐκίνησε ζωηρὸν τὸ ἐνδιαφέρον ἡμῶν, φανταζόμεθα δὲ καὶ ὅλων τῶν ἀκροατῶν.

Μᾶς ἐδόθη ὄντως ἢ εὐκαιρία νὰ ἀναπολήσωμεν πλεῖστα ἀνάλογα ἀτυχήματα, ὁμαδικὰ ἢ μεμονωμένα, τὰ ὅποια κατὰ καιροῦς συνητήσαμεν, χαρακτηριζόμενα ἀπὸ ἓν ἢ πλείονα ἀπὸ τὰ περιγραφόμενα ἐν τῇ ὁμιλίᾳ συμπτώματα, περιλαμβανομένης ἐνίοτε καὶ τῆς ἀπυθότου αἰμοσφαιρινοῦρίας, καλοήθους πίντως μορφῆς. Περαιτέρω ἔρευναν διὰ τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ αἰτίου τῆς δηλητηριάσεως οὐδέποτε ἐνηργήσαμεν, δοθέντος ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι πρᾶγμα εὐκόλον.

Ἐν τῇ ἐν λόγῳ ὁμιλίᾳ δίδεται συνοπτικὴ περιγραφή τῶν συμπτωμάτων καὶ κάπως ἐκτενεστερά τῶν ἀλλοιώσεων, καθ' ὁμάδας προσβληθέντων ζώων, ἐξάγεται δὲ ἐν τέλει τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ ἀτυχήματα ταῦτα ὀφείλονται εἰς δηλητηριάσεις ἐξ ἑνὸς φυτοῦ φυομένου ἀφθόνως εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην καὶ τὸ ὅποιον κατὰ τὸν ὁμιλητὴν εἶναι ἡ *Mercurialis annua*.

(*) Βλ. Δελτίον Ἑλλ. Κτηνιατρικῆς Ἑταιρείας, Τεύχος 7ον 1952, Σελ. 147.

Τούτου λαμβανομένου ὡς ἀποδεδειγμένου, ἐξάγονται συμπεράσματα ἐπιτιθέοντα τὴν συμπλήρωσιν τῶν μέχρι σήμερον γνωστῶν σχετικῶς μὲ τὰ εὐπαθῆ εἰς τὴν δηλητηρίασιν ἐκ Μ. Α. εἶδη ὡς καὶ τὸ κυριαρχοῦν σύμπτωμα αὐτῆς. Ἐπίσης ὁ ὀμιλητὴς δοῖται τῆς εὐκαιρίας διὰ νὰ δώσῃ φυσιολογικὴν ἐξήγησιν τῆς μεγαλυτέρας εὐπαθείας τῶν αἰγῶν εἰς τὸ δηλητήριον τοῦτο.

Βεβαίως, συμφώνως μὲ τὰ μέχρι σήμερον παραδεδεγμένα, ἡ διάγνωσις δηλητηρίασεως ἐκ φυτῶν εἶναι πολὺ ὀρθή. Ἀπὸ τοῦ σημείου ὁμοῦ αὐτοῦ μέχρι τῆς βεβαιώσεως ὅτι ὁ ὀμιλητὴς «ἐπέισθη ἀπολύτως ὅτι ἐπρόκειτο περὶ δηλητηρίασεως ἐκ *Mercurialis annua*», ὑπάρχει κάποια ἀπόστασις. Ἐν πρώτοις τί τὸν βεβαιοῖ ὅτι τὰ ζῶα κατηνάλωσαν τὸ φυτὸν τὸ ὁποῖον ἐφύετο ἀφθόνως εἰς τὴν περιοχὴν; Οὐδένα λόγον μᾶς κάμει περὶ ἐξετάσεως τῶν φυτικῶν στοιχείων τοῦ περιεχομένου τοῦ στομάχου τῶν οὔτε ἔστω ἐὰν παρετήρησε μετ' ἀκριβείας τὰ ζῶα τρώγοντα τὸ φυτὸν καὶ εἰς ποίαν ποσότητα.

Δεύτερον: Τί βεβαιοῖ τὸν ὀμιλητὴν ὅτι τὸ φυτὸν αὐτὸ εἶναι ἡ *Mercurialis*; Εἰς οὐδὲν σημεῖον ἀναφέρει ἐὰν ἐγνώριζε προηγουμένως τὸ φυτὸν καὶ πόθεν, ἐνῶ ἡ περιγραφή τὴν ὁποίαν μᾶς δίδει εἶναι καθαρῶς βιβλιογραφικὴ παραλαμβανομένη ἀπὸ τὸν Διαπούλην, τὸν ὁποῖον ἄλλως τε καὶ ἀναφέρει. Ἐξ ἄλλου διὰ τὴν κοινὴν ὀνομασίαν—**Σκαρόχορτο** ἢ **σκυλλόχορτο**—δὲν μᾶς λέγει ἐὰν τὴν ἐπληροφορήθη ἐπὶ τόπου—ἂν καὶ αὐτὸ εἶναι δευτερευούσης σημασίας—καὶ οὕτω φαίνεται μᾶλλον πιθανὸν ὅτι καὶ αὐτὴ ἔχει βιβλιογραφικὴν προέλευσιν. Ἐὰν τὸ φυτὸν προσδιορίσθῃ τῇ βοήθειᾳ χλωρίδος, βάσει ποίων χαρακτηριστικῶν ἔγινε τοῦτο; Ἦτο τὸ φυτὸν ἠνθισμένον κατὰ Δεκέμβριον ὥστε νὰ εἶναι τοῦτο δυνατόν; Ἦ τέλος κατέφυγε εἰς εἰδικὸν τινὰ καί, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ποία ἦτο ἡ ἀκριβὴς γνωμάτευσις αὐτοῦ;

Περὶ ὅλων αὐτῶν οὐδὲν μᾶς λέγει.

Εἶναι συνεπῶς φυσικὸν ὁ ἀκροατὴς τῆς ὀμιλίας αὐτῆς νὰ ἔχῃ σχηματίσει μὲν τὴν γνώμην ὅτι τὰ περιγραφόμενα περιστατικὰ ὀφείλοντο εἰς δηλητηρίασιν ἐκ φυτῶν, ἀλλὰ πέραν τούτου οὐδὲν τὸν πείθει ὅτι αἰτία ταύτης εἶναι τὸ παρατηρηθὲν φυτὸν—ὑπάρχουν τόσα πολλὰ εἶδη εἰς τὰς βοσκὰς—οὔτε ὅτι τὸ φυτὸν αὐτὸ εἶναι ἡ *Mercurialis*.

Βεβαίως ἀρχετὰ τῶν συμπτωμάτων ὑπῆρξαν παρεμφερῆ μὲ τὰ ἀποδιδόμενα εἰς τὸ ἐν λόγῳ φυτὸν καὶ ἕως τοῦτο ὑπῆρξε τὸ βασικὸν σημεῖον εἰς τὸ ὁποῖον ὁ κ. Μ. ἐστήριξε τὴν διάγνωσιν τοῦ αἰτίου τῶν περιστατικῶν του.

Ἄς μὴ λησμονῶμεν ὁμοῦς ὅτι εἰς τὰς δηλητηριάσεις ἐκ φυτῶν ἡ βάσει τῶν συμπτωμάτων διάγνωσις δὲν εἶναι εὐκόλος διότι ὅλα τὰ συμπτώματα

εἶναι δυνατὸν νὰ συναντηθοῦν εἰς πᾶσαν δηλητηρίασιν καὶ οὐδὲν ἐξ αὐτῶν εἶναι χαρακτηριστικὸν ἐνὸς αἰτίου.

Ὁ Robin εἰς τὴν ἀναφερομένην καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Μ., πραγματείαν του καὶ προκειμένου περὶ τῆς κλινικῆς διαγνώσεως μιᾶς δηλητηριάσεως, λέγει ἐπὶ λέξει τὰ ἐξῆς: «Ἐὰν αὕτη δύναται ἐν ἀνάγκῃ νὰ χρησιμεύσῃ διὰ νὰ προσανατολίσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ κτηνιάτρου καὶ νὰ κατευθύνῃ τὰς ὑποψίας πρὸς τὸ α ἢ β δηλητήριον, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θὰ ἦτο ἀρκετὴ διὰ νὰ τεθῆ, βάσει αὐτῆς, ἀκριβῆς διάγνωσις».

Προχωρῶν δὲ ἐξηγεῖ ὅτι εἰς πᾶσαν δηλητηρίασιν ὅλα τὰ συστήματα τοῦ ὀργανισμοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ προσβληθοῦν καὶ συνεπῶς νὰ παρουσιασθοῦν διάφορα συμπτώματα: Πεπτικά διαταραχαί, νευρικά συμπτώματα, προσβολὴ τοῦ ἥπατος μὲ συνέπειαν τὸν ἴκτερον, προσβολὴ τοῦ κυκλοφοριακοῦ καὶ τοῦ οὐροποιητικοῦ συστήματος ὡς καὶ τοῦ θερμορυθμιστικοῦ.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἡμεῖς ἔχομεν καὶ ἄλλους λόγους νὰ ἀμφιβάλωμεν διὰ τὴν ταυτότητα τοῦ παρατηρηθέντος φυτοῦ.

1) Γνωρίζοντες τὴν *Mercurialis* κάλλιστα ἀπὸ τῶν ἐτῶν τῶν σπουδῶν μας ἐκ παρατηρήσεων εἰς τὴν Παρισινήν περιοχὴν ἔνθα αὕτη ἀφθονεῖ, ἐρευνῶντες δὲ συνεχῶς καὶ προσδιορίζοντες τὰ φυτὰ τῆς δυτικῆς καὶ κεντρικῆς Μακεδονίας, οὐδέποτε τὴν συνητήσαμεν. Βεβαίως θὰ ὑπάρχῃ τὸ φυτὸν καὶ παρ' ἡμῶν ἐφ' ὅσον αἱ χλωρίδες τὸ ἀναφέρουν, ἀλλὰ θὰ φύεται λίαν ἀραιῶς.

2) Ἡ *Mercurialis annua* ὡς γνωρίζομεν καὶ ὡς ἀναφέρουν αἱ Χλωρίδες, εἶναι φυτὸν τῶν ἀγόνων τόπων, τῶν δασῶν καὶ ἀγρῶν, οὐχὶ δὲ τῶν κατωκημένων περιοχῶν καὶ τῶν κήπων, δὲν περιλαμβάνεται δηλαδὴ εἰς τὰ κοινῶς λεγόμενα «κοπρόχορτα» τῶν χωρίων. Ἀτιθέτως τὸ φυτὸν τοῦ ὀ κ. Μ., τὸ «παρετήρησε καὶ προσωπικῶς ὅτι συναντᾶται συχνάκις εἰς τόπους πεδινούς, ὅπου εὐρίσκεται ἀφθονος κόπρος».

3) Κατὰ τὰ λεγόμενα ὄλων τῶν συγγραφέων, ὡς τὸ σημειώνει καὶ ὁ ὀμιλητής, ἡ ἀπαιτούμενη διὰ τὴν δηλητηρίασιν ἐνὸς μεγάλου ζώου ποσότης τοῦ φυτοῦ φθάνει τὰ 15 ἕως 20 χιλιόγραμμα, τὰ δὲ ζῶα συνήθως δὲν τὸ ἐγγίζουσιν εἰμὴ μόνον ἐὰν τοὺς δοθῆ μετ' ἄλλων βοτανισμάτων ἢ ἐντὸς ξηροῦ χρότου. Εἶναι συνεπῶς πολὺ ἀπίθανον νὰ ἔχῃ καταναλωθῆ φυσικῶς εἰς τόσην ποσότητα ἀπὸ ζῶα ἐνδιαιωμένα νυχθημερὸν εἰς ἐλευθέραν βοσκὴν εἰς τὸ ὑπαιθρον.

Μήπως ὅμως ὀ κ. Μ. συνήντησεν ἐν φυτῶν συνηθέστατον εἰς τὰς κατωκημένας περιοχάς, τὴν *Ballota foetida* Lam. (ἢ *Ballota nigra* L.) τῆς οἰκογενείας τῶν χειλανθῶν *Labiaceae*) τὸ ὅποιον διατηρεῖ πλούσιον φύλλωμα ἄνευ ἀνθέων κατὰ Δεκέμβριον καὶ τοῦ ὀποίου ὁ τετράγωνος βλαστὸς καὶ τὰ ἀντίθετα φύλλα πλατέως ὠσειδῆ ὀμοιάζουσιν ἀπῶς μὲ τὰ

ἀντίστοιχα ὄργανα εἰς τὰς εἰκόνας τῆς *Mercurialis*? Λέγομεν εἰς τὰς εἰκόνας διότι εἰς τὴν πραγματικότητα τὰ φύλλα τῆς δευτέρας εἶναι ἄκαμπτα καὶ στίλβοντα καὶ ὡς ἐκ τούτου διαφέρουν ἀπὸ τὰ φύλλα τῆς *Ballota* εὐκαμπτα, τραχέα καὶ χροῶδη. Ἄλλ' αἱ λεπτομέρειαι αὐταὶ δὲν ἀποδίδονται διὰ τῶν εἰκόνων τῶν βιβλίων.

Τὸ φυτὸν ὄντως τοῦτο φύεται ἀφθόνως ἐντὸς τῶν χωρίων εἰς τὰς περιοχὰς τῆς Μακεδονίας τὰς ὁποίας ἐμελετήσαμεν, προφανῶς δὲ θὰ φύεται καὶ εἰς τὴν Χαλκιδικὴν, οὐδὲν ὅμως τὸ ἐγγίζουσιν τὰ ζῶα λόγῳ τῆς δυσαρέστου ὁσμῆς του—τὴν ὁποίαν καὶ τὸ ὄνομά του ἐκφράζει—ὡς ἐκ τούτου δὲ εἶναι ἐκτὸς πάσης ὑποψίας.

Μήπως λοιπὸν ἡ παραβολὴ τοῦ ἄνευ ἀνθέων φυτοῦ *Ballota*, (ἢ ἴσως καὶ ἄλλου τινὸς χειλανθοῦς μὲ τετράγωνον βλαστὸν) μὲ τὰς εἰκόνας τῶν συγγραμμάτων, συνδυαζομένη μὲ τὴν σχετικὴν ὁμοιότητα τῶν παρατηρηθέντων συμπτωμάτων μὲ τὰ περιγραφόμενα ὡς προκαλούμενα ὑπὸ τῆς *Mercurialis*, ἤγαγον μόνον τὸν ὁμιλητὴν εἰς τὰ συμπεράσματά του; Ἀπὸ τὸ κείμενον τοῦλάχιστον αὐτὸ εἰκάζεται.

Περαίνοντες ἐλπίζομεν νὰ δοθῇ νέα εὐκαιρία εἰς τὸν κ. Μενασὲ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ αὐτὸ θέμα μὲ περισσότερα στοιχεῖα, κυρίως τὸν ἀκριβῆ προσδιορισμὸν τοῦ φυτοῦ του, ὥστε νὰ μᾶς πείσῃ ὅτι δὲν πλανᾶται καὶ ὅτι ὄντως τὰ ἀτυχήματα τῆς Συκιᾶς ὀφείλοντο εἰς τὴν *Mercurialis annua*.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Διαπούλη: Ἑλληνικὴ Χλωρίς, Τόμος Β', Ἀθήναι 1948, Σελ. 492.
- 2) Bonnier et de Layens: Flore complete de la France, Paris 1933, Σελ. 282.
- 3) Gain et Brocq Rousseu: Traité des Foins, Paris 1912, Σελ. 333.
- 4) Le Maout et Decaisne: Flore élémentaire, Paris. Σελ. 675.
- 5) Robin: Les intoxications végétales. Recueil de Med. Vétér., T. 127, 1951, Σελ. 733 καὶ 753.

R É S U M É

A propos des Intoxications par *Mercurialis Annua*

Par

J. Macridés

Directeur de l' Hôpital Vétérinaire de Gida

Λ'αυτεὺρ σε référant à une note de M. Menassé parue récemment dans ce même Bulletin et concernant des Intoxications végétales, il note que dans ce document n'est apportée aucune preuve, capable de convaincre le lecteur que les animaux ont consommé la plante accusée, parce qu'elle poussait abondamment sur les lieux, ni même que cette plante était la *Mercuriale* annuelle.

Pensant à une erreur possible de la détermination de la plante il souhaite qu'une nouvelle occasion se présente à l'auteur de ladite note, afin qu'il puisse démontrer, avec des preuves sûres, le bien fondé de ses assertions.